

בפסח מצוה לחזר אחר זימון

בפסח מצוה לחזר אחר זימון

א. כתבו הטור והשו"ע בהלכות פסח (או"ח סימן תעט) "ומצוה לחזר אחר זימון".

והנה מצאנו שתי מצוות שקיומן בשלושה: **מצות זימון** - אשר כידוע, נעשית בשלושה, כדברי המשנה (ברכות פ"ז מ"א) "שלושה שאכלו כאחד חייבים לזמן". **אמירת הלל** - יש להשתדל שתהיה בשלושה כדי לומר לשני אנשים אחרים "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", וכפי שכתב הרמ"א בהלכות ראש חודש (או"ח סימן תכב סע' ב) "ויש אומרים, דכשיחיד קורא אומר לשנים, שיאמרו עמו ראשי פרקים דאז היו כרבים, ונהגו כן בהודו ולא באנא". וביאר המשנה ברורה: "דבהודו שייך זה טפי דהרי אומר הודו ומשמע דלאחרים אומר. אלא דכתבו [האחרונים] דעיקר דבר זה אינו אלא לכתחילה, ואם אין מצויים לפניו שנים, אין לו לחזור אחריהם".

ודנו הפוסקים למה התכוונו הטור והמחבר בדבריהם שיש בליל הסדר מצוה "לחזר אחר הזימון" - האם זהו מחמת **ברכת המזון**, דהיינו שמוטל על כל אדם לדאוג לכך שימצא בחברת שלושה אנשים בליל הסדר כדי לקיים את **מצות הזימון בברכת המזון**. או שהמצוה לחזר אחר הזימון, פירושה להשתדל להיות בחברת שלושה אנשים כדי שיוכל לומר את **ההלל** כדבעי.

מחד גיסא, הלשון "זימון" נראית קשורה לדין זימון בברכת המזון, וכפי שבדרך כלל משתמשים במטבע הלשון "זימון" לענין צירוף שלושה אנשים לברך ברכת המזון. גם מיקומה של הלכה זו מורה שזהו דין בברכת המזון, שהרי הוא מופיע בשו"ע בסימן תע"ט הנושא את הכותרת "ברכת המזון על הכוס השלישי", בעוד שדיני הלל הנאמר בליל הסדר נמצאים רק בסימן הבא אחריו, סימן ת"פ.

אולם מאידך, כלל לא מובן מדוע יש צורך מיוחד להקפיד בליל הסדר על זימון בברכת המזון. ולכן יותר מסתבר שהכוונה לצירוף שלושה אנשים באמירת הלל כדי שאחד יוכל לומר "הודו" בפני שני שומעים, אלא שאז הלשון "זימון" צ"ע, וגם מיקומה של הלכה זו בסימן תע"ט, צ"ע.

ספק זה מתעצם לאחר העיון בדברי הטור (או"ח סימן תעט) שכתב: "ומצוה לחזר אחר זימון, והכי איתמר במדרש תהלים (מזמור קיג, אות ג) "הקוראים את ההלל צריך שיהיו שלשה שיהא אחד אומר לשניים הודו. וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל ולא נהגו כן, ואי משום הודו לומר בשלשה סגי באשתו ובניו שהגיעו לחינוך". וגם כאן, במושכל ראשון, לשון הטור "מצוה לחזר אחר זימון", נראית קשורה לדין זימון בברכת המזון. אולם מנגד, המשך הדברים "והכי איתמר במדרש תהלים", מורה על כך שהנושא הוא צירוף שלושה לאמירת "הודו" בהלל. ולפי זה, לשון הטור "מצוה לחזר אחר זימון" יתפרש לענין הלל.

ב. בביאור דברי הטור "ומצוה לחזר אחר זימון" כתב הפרישה: "ושמעתי טעם דמהדרין אחר זימון, **כדי שיהא הכוס חובה לברכת המזון**, דבלא שלשה איכא פלוגתא ביני רבוותא אי צריך כוס, אע"ג דכל ארבע כוסות הם חובת הלילה, מכל מקום מאחר דסידרו את האחד על ברכת המזון, רצו לעשותו כדינו". כלומר,

בפסח מצוה לחזר אחר זימון

בכל ימות השנה נחלקו הפוסקים האם גם היחיד מברך ברכת המזון על כוס, כפי שהובא בשו"ע (או"ח סימן קפב סע' א) "יש שאומרים שברכת המזון טעונה כוס אפילו ביחיד, וצריך לחזור עליו, ולא יאכל אם אין לו כוס לברך עליו אם הוא מצפה ואפשר שיהיה לו, אפילו אם צריך לעבור זמן אכילה אחת. ולפי זה, אם שנים אוכלים יחד, צריך לקחת כל אחד כוס לברכת המזון. ויש אומרים שאינה טעונה כוס אלא בשלושה, ויש אומרים שאינה טעונה כוס כלל אפילו בשלושה". ולכן, בליל הסדר שהכוס השלישית נקבעה על ברכת המזון [כלשון המשנה בפרק ערבי פסחים: "מזגו לו כוס שלישי מברך עליו ברכת המזון"] ראו ששתייתה תהיה לכל הדעות. ולכן מצוה לחזר אחרי שלושה לזימון, כדי שאז יהיה לכולי עלמא חיוב לברך על הכוס גם מדין ברכת המזון.

אלא שלפי הסבר זה, יוצא כי דברי הטור "מצוה לחזר אחר זימון" נאמרו לענין ברכת המזון, ללא כל קשר לאמירת ההלל, ואם כן לא מובן מדוע הסמיך הטור להלכה זו את דברי המדרש בתהילים שיש לקרוא את ההלל בשלושה, וצ"ע.

ומכל מקום, ה'פרישה' עצמו דחה את ההסבר הנ"ל, וכפי שציין לעיין בחיבורו ה'דרישה', שם כתב: "טעם זה אינו מספיק לדעת רבינו [הטור] שכתב לעיל (ריש סי' קפב) דגם יחיד בעי כוס לברכת המזון, ואם כן למה כתב כאן דמצוה לחזר אחר זימון". רצונו לומר, ההסבר הנ"ל אינו מיישב את דברי הטור, משום שרק לפי מרן המחבר שיש מחלוקת האם יחיד המברך ברכת המזון בכל ימות השנה צריך כוס או לא, לכן בליל הסדר שהכוס השלישית היא "על ברכת המזון", ראו ששתייתה תהיה לכל הדעות, דהיינו בזימון של שלושה. אבל לדעת הטור שנקט בפשטות שגם יחיד המברך ברכת המזון צריך כוס, אין כל צורך בזימון של שלושה בשביל שיהיה חיוב כוס בברכת המזון, שהרי גם יחיד המברך חייב בכוס.

ומתוך כך כתב הדרישה: "לכן נראה לענ"ד דהטעם הוא **אגב שמצריכין שלשה משום הודו, מחזירין נמי שיהיו השלושה גם כן בשעת הזימון**, דבזימון נמי אומר אחד לשנים נברך וכו' כמו בהודו. וזהו שסיים [הטור] בראייתו ממדרש תהלים שלא כתוב שם אלא משום הודו. וגם רבינו [הטור] לא כתב אלא **מצוה לחזר אחר זימון** ובהלל כתב **צריך**, וק"ל".

ומתבאר איפוא בדבריו, **שעיקר** סיבת החיזור אחר זימון בליל הסדר נעוצה **בצורך** לומר **הלל** בשלושה, ולא משום ברכת המזון. **ואגב** זה, אם כבר יש צורך בשלושה להלל, אזי יש גם **מצוה** שיהיו שלושה בזימון לברכת המזון. ומדוקדקים היטב דברי הטור שעל הזימון כתב בלשון "**ומצוה לחזר אחר הזימון**", ולא נקט בלשון צורך, כפי שהעתיק את דברי המדרש "הקוראים את ההלל **צריך** שיהיו שלושה", כדי לחדד את ההבדל בין עיקר וטפל, בין הצורך - הלל, והמצוה - זימון בברכת המזון.

ג. בשו"ע (או"ח סי' תעט) פסק: "מצוה לחזר אחר זימון". והרמ"א הוסיף: "והגדול שבהן אומר הודו ואנא, והאחרים עונים אחריו, והגדול יכול ליתן לקטן רשות, ויכול לצרף לזימון לענין הלל אע"ג שלא אכל עמהם".

בפסח מצוה לחזר אחר זימון

וכתב המגן אברהם (ס"ק ב) וז"ל: "משמע בטור דוקא להלל מצוה לחזור, אבל ברכת המזון דינו כשאר ימות השנה, עי' ס' קצ"ז. ויש שרוצין לצרף גם כן לברכת המזון, ואם כן צריך שלא יאכל האפיקומן בביתו אלא במקום שמברך, כמ"ש ס' קפ"ד. דאם יאכל האפיקומן בפני עצמו הוי כאוכל שני פסחים. ואנו נוהגין כמו שכתב רמ"א. והטור כתב דאף בהלל דיו שיענו אחריו אשתו ובניו, וכן משמע בתוס' סוכה דף ל"ח שכתבו דהנשים חייבות בהלל זה. ובדאי לכתחלה יש לעשות מצוה מן המובחר, אבל אין קפידא כל כך דנשים גם כן מצטרפים לזה". וכן מפורש בט"ז (ס"ק ג) וז"ל: "ונראה לי דמה שכתב הטור מצוה לחזור אחר הזימון, לא נתכוין כלל לברכת המזון, דהא כבר פסק בס' קפ"ב דברכת המזון טעון כוס אפילו ביחיד. אלא ודאי משם הודו לחוד אמר כן, וכמו שמסיים בשמיה דמדרש תהילים דהיינו שיקרא אליו זימון. וזה גם כן כוונת השו"ע שכתב מצוה לחזור אחר הזימון, היינו הזימון להודו. וכמו שכתב רמ"א על זה, שהגדול אומר הודו. ואע"ג דכתב הרא"ש באשתו ובניו סגי, מכל מקום טפי ניחא בתלתא גברי בני חיובא לזה".

הרי לנו דעת הט"ז והמג"א [וכן מפורש בחק יעקב, פמ"ג ושו"ע הרב], שהמצוה "לחזר אחרי זימון" בליל הסדר אין פירושה "זימון" לברכת המזון, אלא צירוף שלושה אנשים לאמירת הלל, וכדברי הט"ז "זימון להודו".

וכך נקט לדינא המשנה ברורה (ס"ק ט) "הסכימו האחרונים דהאי זימון אינו לענין ברכת המזון, **דבשביל זה אינו מחוייב להדר יותר מבשאר ימות השנה**. והכא לענין הלל מיירי, שמצוה להדר לומר הלל בשלשה, כדי שיהא אחד אומר לשנים הודו, והם יענו פסוק שאחר זה. ואותו שיקראוהו לזימון זה לא יאכל ולא ישתה ולא יסייע לברך ברכת הזימון, אלא ישמע הודו ויענה עמהם ויחזור לביתו. וגם בזה הסכימו דאף שמצוה מן המובחר לומר הלל בשלשה גברים גדולים, ועל כן אם יש בביתו על שולחן אחד גברא בר חיובא, בודאי מהנכון לצרף אותו לאמירת הודו, מכל מקום אין קפידא כל כך, שיכול לצאת בזה באשתו ובניו, דהיינו שהוא יאמר והם יענו" [והביא שם את דברי החק יעקב "דלפי מה שנוהגין לומר הודו בניגון נעימת קול, יש לחוש למאי דאמרינן בגמרא זמין נשי ועניין גברי כאש בנעורת". והיינו שיש חשש פריצות ומכשול כאשר אשה מזמרת וגברים עונים לה, ולכן אין לאשה לומר את ההלל בשיר וזמר. כמו כן יש לציין את דברי הפרי חדש (ס' תעט) שכתב, שודאי גם היחיד רשאי לקרוא הלל בפסח, שכן יש לומר שהוא אומר "בתורת מזמור"].

ומוסיף המשנה ברורה שם, מה הדין אם בכל זאת רוצה היחיד להצטרף לאחרים לזמן בליל הסדר, וז"ל: "ואם רוצה לחזור אחר זימון לברכת המזון ורוצה לילך לשכנו לברך שם, לא יאכל האפיקומן בביתו, דהא על כרחך יהא צריך לאכול שם דבר מה כדי להצטרף לברכת המזון, ואסור לאכול אחר האפיקומן שום דבר. וגם האפיקומן גופא אסור לחלק ולאכול בשני מקומות, וכדלעיל בסימן תע"ח. אלא יאכל האפיקומן במקום שמזמן ומברך שם, וגם ישתה שם הכוס, וישאר שם עד גמר הסדר. ואם רוצה יחזור לביתו אחר ברכת המזון, ויגמור ההלל וישתה כוס רביעי. אבל מכל מקום לא נהגו עכשיו כן לילך לאכול האפיקומן בבית אחר, וכמו כן טוב יותר לברך בביתו יחידי, מלילך באמצע סעודתו לבית אחר ולחפש אחר זימון".

בפסח מצוה לחזר אחר זימון

ומסיים המשנה ברורה: "אכן אם רוצה להדר ולקיים הכל מן המובחר ואין לו בביתו זימון שלם של ג' אנשים, יראה להזמין לכתחילה לסעודה איזה אורח, כדי שיהא לו זימון שלם לברכת המזון וגם לאמירת הודו".

הרי לנו דעת רבים מהאחרונים, שאין בליל הסדר חיוב לזמן בברכת המזון יותר משאר ימות השנה. ורק לאמירת ההלל צריך לכתחילה שיהיו שלושה גדולים בעת אמירתו, אך למעשה אין קפידא ומספיק אם יאמר את ההלל בפני אשתו ובניו שהגיעו לגיל חינוך.

* * *

ד. לעומתם, יש המחייבים לחזר אחר זימון בברכת המזון בליל הסדר.

בקיזור שלחן ערוך (סי' קיט סעי' ח) כתב: "אחר כך מוזגים כוס שלישית לברכת המזון. ומצוה להדר שיהיה לו מזמון, אבל לא ילכו מבית לבית לצורך מזמון, כי כל אחד צריך לברך ברכת המזון במקום שאכל". ומשמע שלדעתו, המצוה לחזר אחר הזימון בליל הסדר היא מדיני ברכת המזון, שתהיה בזימון, ולא רק דין באמירת ההלל.

וכן דעת הנצי"ב מוולוז'ין (הגדה של פסח אמרי שפר) שאף הביא מקור לצורך המיוחד לחזר בפסח אחר זימון בברכת המזון, והדברים נכתבו בתוספת ביאור בספר המועדים בהלכה (עמ' ערה) וז"ל: "בהסלקא דעתך של הגמרא בפסחים (ק"ז, ב) רצו לומר שהכוס השלישית היא לא משום גאולה וחירות, אלא משום שברכת הזימון טעונה כוס. וקשה, לסברא זו למה שנינו במשנה (פסחים צט, ב) שאפילו עני שבישראל לא יפחתו לו מד' כוסות, הרי בכל השנה אין נותנים לעני יין לכוס של ברכה. אלא ודאי, שבכל השנה יוכל לאכול ביחידות, ובפסח המצוה לאכול בזימון". כלומר, לפי הסלקא דעתך בגמרא שחיוב הכוס השלישית הוא משום ברכת המזון, לא מובן מדוע נותנים לעני ד' כוסות ולא רק ג' כוסות, שכן את הכוס הבאה מחמת ברכת המזון אין לתת לו, כי במה שונה ליל הסדר מכל השנה שגבאי הצדקה נותנים לעני מזון שתי סעודות ולא מוזכר שמחויבים לתת לו גם יין לכוס ברכת המזון. אלא על כרחך, שיש חיוב מיוחד בליל הסדר לברך ברכת המזון בזימון, ובשל כך צריכים גבאי הצדקה לדאוג שיהיה לעני שבישראל בליל הסדר גם כוס לברך על המזון, כי ודאי יברך בשלושה, וכאשר יזמן בשלושה יצטרך כוס. וזאת בשונה משאר שבתות השנה, שלא מן הנמנע שיאכל יחידי ואז אינו מחויב בכוס בברכת המזון, ולכן גבאי הצדקה מביאים לו רק מזון שתי סעודות ולא כוס לברכת המזון.

לפנינו, דעתם של הקיצור שלחן ערוך והנצי"ב, שבלייל הסדר צריך לחזר אחר הזימון **מדין ברכת המזון** ללא כל קשר לאמירת ההלל.

ומה שיש לתמוה על שיטה זו, מדברי השו"ע בהלכות ברכת המזון (סי' קצג סעי' א) "מצוה שיחזרו אחר שלישי שיצטרף עמהם לזימון", והיינו **שבכל ימות השנה** צריך לחזר אחר שלושה לזימון בברכת המזון, ואם כן מהי המצוה המיוחדת **בליל הסדר** לחזר אחרי הזימון בברכת המזון, והרי זוהי הלכה לכל השנה ולא רק לפסח. ותירץ המקור חיים (סימן תעט) "מצוה לחזר אחר הזימון, אפשר **דאפילו יחיד אחר שנים**,

בפסח מצוה לחזר אחר זימון

דאם לא כן כל השנה, כבריש סימן קצ"ג". וכוונתו, ששונה ה"חזזור" המוזכר בליל הסדר מזה שמוזכר כל השנה, כי בברכת המזון כל השנה מובא במשנה ברורה (סימן קצג ס"ק ח) "דאם הוא אחד אינו צריך לחזר אחר שנים", כמדויק בלשון השו"ע "מצוה שיחזרו אחר שלישי", דהיינו שנים צריכים לחזר אחר שלישי ולא יחיד אחר שנים. ובליל הסדר, התחדש לשיטתם של הקיצור שלחן ערוך והנצי"ב, שגם היחיד מחוייב לחזר אחר שנים נוספים כדי לזמן עמהם.

ה. שיטה נוספת ושלישית היא דעתו של הדרישה [הובא לעיל **אות ב**] שאמנם צריך לחזר אחר שלושה שיהיו בברכת המזון, אבל **אין זה מדין ברכת המזון** שצריכה להיות בזימון בליל הסדר, אלא זהו **אגב** הצורך בשלושה בעת אמירת ההלל, כדברי הלבוש (ס"י תעט) שכתב בדיני ברכת המזון: "מצוה לחזר אחר זימון כדי שיהיו ג' גם בשעת קריאת ההלל שיהיה אחד אומר לשנים".

וכן מתבאר בדברי כף החיים (ס"י תעט ס"ק יב) וז"ל: "כתב במטה משה ס"י תרנ"ד דמצוה לחזר אחר זימון וכן להודו, והטעם כתב הדרישה אגב שמצריכים ג' משום הודו מצריכים נמי שיהיו הג' גם כן בשעת הזימון, דבזימון נמי אומר אחד לשניים נברך כמו בהודו. אבל הט"ז כתב דמה שכתב הטור מצוה לחזר אחר זימון לא נתכוין כלל לברכת המזון אלא משום הודו לחוד אמר כן. ומכל מקום טוב לירא שמים שיהיה לו זימון משעת אכילה אם אפשר, כדי לצאת מצוה מן המובחר אליבא דכו"ע". וכן מובא בספר מנהג ישראל תורה (הלכות פסח אות כח) "בספר שבח פסח כתב דמשמע מהמחבר דקאי לזימון בברכת המזון, דאע"ג דעיקר הטעם הוא משום הודו, מכל מקום אגב ההלל נכון לחזור אחר שלושה גם בשביל ברכת המזון".

לסיכום: בביאור דברי הטור והשו"ע שבפסח "מצוה לחזר אחר זימון", נתבררו ג' שיטות.

[א] לדעת רוב הפוסקים [ט"ז, מג"א, פמ"ג, חק יעקב, שו"ע הרב], זוהי הלכה בדיני אמירת ההלל, שצריך ג' אנשים באמירתו, אך אין כל צורך לזמן בברכת המזון בליל הסדר, וכן הכריע המשנה ברורה למעשה.

[ב] הדרישה, הלבוש וכף החיים סוברים, שאגב המצוה לחזר אחר שלושה לצורך ההלל ראוי שהשלושה יהיו כבר בזמן ברכת המזון.

[ג] שיטת הקיצור שלחן ערוך והנצי"ב, שיש בליל הסדר חיוב הנובע מדיני ברכת המזון לברך בזימון, ללא כל קשר להלל.

ברם עדיין צריך להבין לשיטה זו, מה המיוחד **בברכת המזון שביליל הסדר** שיש מצוה לברכה בזימון, יותר משאר ימות השנה.

בפסח מצוה לחזר אחר זימון

ו. בטעם הדבר, מהו הענין המיוחד לזמן בברכת המזון בליל פסח, כתב הנצי"ב: "יש טעם דהוא שייך לשבח גאולת מצרים, דעיקר מצות הזימון הוא להוציא אחרים ידי חובתם, והוא משום דישראל נעשו סגולה אחת והם ערבים זה בזה, והכל גרם יציאת מצרים".

טעם אחר כתב בספר הסדר הערוך (פרק קנד אות ב) וז"ל: "הרדיפה אחר המזון עלולה להביא את האדם לידי אנוכיות ולגרום לקנאה ולשנאה בין איש לרעהו, לכן תקנו חז"ל לברך על המזון בזימון, לאמור שלושה שאכלו כאחד חייבים לברך כאחד והאחד מזמין את חבריו לברך ברכה משותפת, וכך הוא מביע שהקב"ה הוא הזן את העולם כולו משלו ובטובו חיים כולנו כאחד. הברכה המשותפת לאל אחד מבטלת כל מחשבת קנאה וצרות עין, ונוטעת רגשי אחוה של בני הסמוכים על שולחן אב אחד אשר יש לאל ידו לתת לכל אחד את כל הנחוץ לו למחיתו. בליל פסח בו מרבים לספר בנפלאות ה' במצרים אנו מתחזקים באמונתנו ובבטחוננו בה', וזוכים להסיר מעלינו השנאה בין איש לרעהו, הנגרמת בגלל הרדיפה אחר המזון שמקורה בחסרון אמונה בה' הזן ומפרנס לכל. ולכן מהדרים בלילה זה בברכת המזון, להראות שאין קנאה ושנאה בלילה זה אלא אחוה ורעות".

ז. עוד נראה לומר בביאור הענין המיוחד לזמן בברכת המזון בליל פסח, בהקדם מה ששמעתי בשם הגרי"ד סולובייצ'יק שאמר בשיעור, שחיוב כל ד' כוסות נתקן בגלל זכר ליציאת מצרים, והוא הסביר את הדברים: הכוס הראשונה שהיא הקידוש היא זכר ליציאת מצרים, וכפי שגם נאמר במטבע לשון הקידוש "זכר ליציאת מצרים". הכוס השניה על ברכת "אשר גאלנו", עניינה כמוכן זכר לגאולה ביציאת מצרים. גם הכוס השלישית על ברכת המזון היא זכר ליציאת מצרים, וכפי שנקבע במטבע ברכת המזון להודות "ופדיתנו מבית עבדים". וכמוכן, הכוס הרביעית היא הרי אחר הלל הגדול שיש בו מענין יציאת מצרים.

ומבאר בדבריו, שהכוסות של קידוש וברכת המזון שבד' כוסות, אינן מדין קידוש או מדין ברכת המזון, אלא מדין זכירת יציאת מצרים. ובגלל שמוזכר בקידוש וברכת המזון יציאת מצרים, תיקנו חז"ל את הד' כוסות על דברים אלו. [ולעיל בשיעור בענין חיוב נשים ביקנה"ז בליל הסדר, נתבאר על פי דברי הגרי"ד שלכן נשים ודאי תהיינה חייבות בזה, שהרי גם הן היו ביציאת מצרים]. ולפי דבריו אפשר לומר כי בליל הסדר ברכת המזון והכוס שאחריה הן מדין זכירת וסיפור יציאת מצרים.

והנה בהגדה של פסח שיח הגרי"ד מובא בשמו, על המסופר בהגדה "מעשה ברבי אליעזר, רבי יהושע, רבי אלעזר בן עזריה, רבי עקיבא, ורבי טרפון שהיו מסובין יחדיו בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים", וז"ל: "יש לעיין למה הסבו התנאים יחדיו בליל הסדר לספר ביציאת מצרים ולא הסב כל תנא במקומו, דמקומו של רבי אליעזר היה בלוד, ורבי יהושע היה בפקיעין [ורק מקומו של רבי עקיבא היה בבני ברק] כמבואר בסנהדרין (לב, ב). וכן מצינו בתוספתא (פסחים פרק י הלכה ח) דרבן גמליאל הסב בליל הסדר עם הזקנים בעליית בית נתזה בלוד, אף שמקומו היה ביבנה, וצ"ע אמאי.

ונראה, דהנה כבר ביארנו דמצות סיפור יציאת מצרים כפי שכלו והבנתו, וממילא יש לומר דמשום כך הסבו התנאים יחדיו בדווקא, דרצו לספר ביציאת מצרים בחבורה, דעל ידי זה יוכלו יחדיו להבין ולהשכיל יותר

בפסח מצוה לחזר אחר זימון

בהבנתו של סיפור יציאת מצרים. ועי' במכילתא (פרשת בא, סוף פרשה יח) וז"ל: רבי אליעזר אומר מנין אתה אומר שאם היתה חבורה של חכמים או של תלמידים שצריכים לעסוק בהלכות פסח עד חצות, לכך נאמר מה העדות, ע"כ. הרי להדיא דחכמים מחוייבים להסב **יחדיו** לספר ביציאת מצרים".

למדנו מדבריו כי יש מעלה בסיפור יציאת מצרים **בחבורה** שעל ידי זה משכילים להבין את הדברים הרבה יותר טוב.

עוד ראיתי מובא בהגדה של פסח מבית הלוי (קובץ הוספות, עמ' קיא) כי "מרן הגר"ח סבר דאפילו לדעת הרמ"א (או"ח סימן נו סע' ד) שכל דבר שבקדושה צריך להיות בעמידה, ברכת הזימון אינה צריכה עמידה כמנהג העולם, דלא הוי כדבר שבקדושה, אלא **כברכה נוספת בברכת המזון**.

ומעתה לכשנצרך את כל הדברים למהלך אחד, הרי לנו כי הזימון בליל הסדר נחשב כחלק מברכת המזון ["ברכה נוספת", כדברי הגר"ח] ואם כן כשם שבכל סיפור יציאת מצרים יש מעלה יתרה בחבורה, גם בברכת המזון בליל הפסח שהיא חלק מענין סיפור יציאת מצרים, יש איפוא מעלה ב"חבורה". ומבואר איפוא הענין המיוחד לזמן בברכת המזון בפסח, כי הזימון שהוא חלק מברכת המזון, נחשב לחלק מסיפור יציאת מצרים, שיש לעשותו ב"חבורה", והיינו הזימון שיש לחזר אחריו בליל הסדר.

ההסבר לכך ש"חבורה" היא **בשלושה** דווקא [ואין די ב"חברותא"], מבואר על פי מאמר הגמרא בברכות (מג, ב) שאחד מששה דברים שהם "גנאי לתלמיד חכם" הוא כאשר הוא "מיסב **בחבורה** של עמי הארץ". ומפורש בגמרא: "מאי טעמא, דילמא אתי לאמשוכי בתרייהו". כלומר, אם תלמיד חכם ישהה במחיצת שני עמי הארץ, הם עלולים להשפיע עליו לרעה ולמשוך אותו אחרי הבליהם. ומכאן יש ללמוד לאידך גיסא, שהשפעה טובה וחיובית בין בני אדם היא בשלושה, כי צירוף בין יחיד לשניים נוספים אוצר בכוחו השפעה מבורכת ביניהם. ומעתה אף בסיפור יציאת מצרים, מעלת קיום המצוה היא ב"חבורה" של שלושה, ולא פחות, כדי שהסיפור יהיה בהבנה מרובה ובהשפעה הגדולה ביותר על האדם.

ח. בהגדה של פסח חזון עובדיה (ברך, אות ב) כתב: "רבותינו חייבו לכל אחד ואחד בארבע כוסות, וקבעו כוס שלישי על ברכת המזון, לפיכך כל המסובים **צריכים לאחוז הכוסות בידם**, בעת ברכת המזון. וצריכים להיזהר שלא יהיה כוסם פגום". ובהערה הוסיף הגר"ע יוסף: "וראיתי בשירי טהרה (מערכת פ אות טו) שכתב שאין צורך בזה, רק הגדול שבבית שמברך ברכת המזון והזימון, יאחז הכוס, כמו בשאר ימות השנה". וכתב הגר"ע על דבריו: "ולפענ"ד, כיון שרבותינו חייבו לכל אחד ואחד בארבע כוסות, וקבעו כוס שלישי על ברכת המזון, צריך כל אחד לקחת כוסו בידו. וכשם שצריכים להיזהר כל בני הבית שלא יהיה כוסם פגום, כמו שכתבו התוספות בפסחים (צט, ב ד"ה לא יפחתו), אע"פ שבשאר ימות השנה אף שיש כוס לכל אחד ואחד בקידוש או בברכת המזון, מותר שיהיה ביד המסובין הכוס פגום. אלא שצריך למזוג אותם מכוס של ברכה שאינו פגום. וכמו שכתבו התוספות שם (קו, א) והוא הדין לענין זה. דכיון שמחמירים להצריך כוס לכל אחד ואחד, צריך להיזהר בכל הדברים שטעון הכוס".

בפסח מצוה לחזר אחר זימון

ולפי המבואר שפיר צדקו דבריו שבליל הסדר צריכים כל המסובים לאחוז את הכוס בידם בעת ברכת המזון, הגם שבכל השנה רק המזמן מחזיק את הכוס בשעת ברכת המזון. שהרי הזימון וברכת המזון בליל הסדר אינם רק מדין ברכת המזון, אלא הם **חלק מהסיפור והזכרת יציאת מצרים**. ואשר על כן גם לכוס הבאה על ברכת המזון חשיבות יתירה מכל השנה, ואין דיניה כדין ברכת המזון של כל השנה, ולפיכך כל אחד ואחד צריך להגביה הכוס ולא רק המזמן.